

Az anyag önmagát kezdte el megformálni

Stamler Ábel
(1992, Kaposvár)
valláskutató, szerkesztő,
Balatonfenyvesen él

Stamler Ábel szerkesztőt kérdezte Lázár Balázs Oláh János *Az Idő csapdája* című könyvéről.

– Nagy hatással volt rám *Az Idő csapdája*, ugyanis eddig nem igazán ismertem Oláh János esszéit. Olvasás közben elmélyült és szélesebb összefüggérendszerbe került bennem költői, írói ars poétikája, világképe, gondolatai a kortárs magyar irodalomról. Ismerte a szerkesztési munka előtt ezeket az írásokat?

– Meg kell valljam, a felkérésig hasonlóképpen voltam én is ezzel. Ezek a szövegek, leszámítva a Magyar Napló lapkezdő jegyzeteiként megjelenőket, különböző folyóiratokban, gyűjteményes kötetekben elszórva láttak napvilágot. De van olyan is, amely János gépéről került elő utólag, publikálásra várva. Az említett ars poétikára is utalnék, ugyanis az esszé műfaji határaiból kifolyólag itt sokkal direkter mutatkoznak meg azok a mozgatórugók, amelyek alapján Jánosnak a drámai, költői, prózai írásaiban megjelenő szereplők, alakok élnek, túlélnek, vagy éppen a *Száműzött* történetekben sok esetben meghalnak.

– Kit tisztelhetünk Fehér Istvánban, akinek Ön a könyv elején megköszöni, hogy az anyag összeállításában segítségére volt?

– Ő egy irodalomtörténész kolléga, aki az Országos Széchényi Könyvtárban dolgozik. Innen már nem nehéz elképzelni, mi volt a segítség. A Covid kellős közepén kellett összeállíta-

ni a kötetet és beszerezni azokat az írásokat, amelyek online nem elérhetőek, ez az elkészült könyvnek úgy hatvan százaléka... Az írásokat, amelyeket repertóriumokból, innen-onnan kibányásztam, az OSZK-ban ő digitalizálta.

– Milyen szerkesztési elv alapján állította össze a végül öt fejezetből felépülő könyvet?

– Prekoncepció nélkül az volt a cél tavaly tavasszal, nyár elején, hogy Jánosnak valamennyi esszéjét, tárcáját, karcolatát, kiállítási szövegét összegyűjtsük, amiről tudunk és elérhető. Az anyag ezután önmagát kezdte formálni, és rámutatott a kötet szerkezetére. A legkézenfekvőbb blokkba a Magyar Napló lapindító írásai-ként megjelent rövid írások, tárcák kerültek, amelyek műfajilag, stílusukban, tematikailag is együvé tartoztak.

– Az első fejezet a Mesterek, Pályatársak, Tanítványok. Veres Pétertől, Nagy Lászlótól kezdve Varga Domokoson át Mezey Katalinig, Péntek Imréig, a tanítványoknál Szentmártoni Jánostól Csender Leventéig sorolhatnánk hosszasan a neveket. Külön örömmel olvastam ebben a részben az új értelmezési szempontokat is felvető, a somogyi Takáts Gyuláról szóló átfogó esszét.

– Nagyberki születésüként Oláh János egész élete során ragaszkodott a somogyi ősohöz és a somogyi induláshoz, majdnem azt mondhat-

nám, szinte szükségszerű, hogy ő ennyire jól meg tudta fogni Takáts Gyula életművének tengelyét.

– *A második rész a Társművészetek – Művész-társak címet viseli. Honnan eredeztethető János vonzódása a társművészetekről szóló esszékhez, és ezeket hol találta meg?*

– Itt is egy nagyon érdekes kapcsolódás van. Tudjuk, hogy az ifjú Takáts Gyula Rippl-Rónai-tanítványként kezdte, és képzőművészeknek készült. Harminc évvel később megszületik Oláh János, aki szintén képzőművészeti tanulmányokat folytat a Kisképzőben, Ferencvárosban, ahol például Kó Pál is osztálytársa volt. Lehet valami a somogyi forrásvízben, ami a Gesamtkunstwerk felé mozdítja el az ifjakat! Engem azért meglepett, hogy ilyen mennyiségű kiállítás-megnyitó, illetve műkritika van jelen életművében. Összeszedni sem volt egyszerű, ugyanis ezek egy része kisebb-nagyobb kiállítási katalógusokban jelent meg.

– *Őrző a strázsán fejezet...*

– Itt található a szerző legtöbb, a Magyar Naplóban megjelent lapindító írása. Ezzel szemben a *Magyar Napló ürügyén* című, harmadik tematikus blokk Oláh János folyóirat-kiadási, kultúrpolitikai elveinek máshol kifejtett leírását tartalmazza, olykor jóval hosszabban, mint amit egy lapkezdő jegyzet terjedelmileg megenged, miközben alaptémája szerint a Magyar Napló huszonöt évével foglalkozik.

– *A kötet végén található tanulmányában írja: „Ha Oláh János esszéirői munkásságának egyik legfontosabb vezérfonalát próbáljuk megtalálni, akkor éppen az utolsó tematikus egység második része a nyitja az egész kötetnek” – melyben „a nemzeti önismeret és irodalom összefüggéseinek feltárása kap helyet.”*

– Igen, azt gondolom, hogy ezek az esszék a kulcsai az egész kötetnek, sőt az egész életműnek. A nemzeti önismeret, a mítosz, a szociográfia, az individuális–kollektív–univerzális hármasság itt olvasható szembeállításával ki-

nyílnak a tágabb értelmezés lehetséges irányai, megalapozottabban tudunk rákérdezni és feleletet találni novelláinak, regényeinek, verseinek eszmei hátterére. S az esszé műfaja megengedi, hogy ha nem is didaktikusan, de valamennyire dialektikusan folyjanak a gondolatok.

– *Irodalomtörténészek szerint Oláh János műveire is jellemző az úgynevezett bartóki modell, amelyben az ősit, az ösztönöst a legmodernebbe oltva, a maga ellentétéivel egységben új egészet kapunk. Mit gondol erről?*

– Az *Idő csapdája* írásaiban újra és újra felmerülnek a sámánisztikus világlátás és egyes, végeredményben vallási kérdések is. A bartóki modellt innen közelíteném meg, tehát elsősorban nem a népiség felől, hanem sokkal korábbról, sokkal átfogóbban. Ugyanakkor azért tartom nehéznek a bartóki modell kérdését, mert nagyon könnyű félrevinni az értelmezést aszerint, hogy mi az, amit az európai kultúra mélyrétegeiből központi eszmei tartalomnak tekintünk, és mi az, ami pusztán csak kulcsin, s azt veszi át valaki. Valójában azon áll vagy bukik a kérdés, hogy át tudja-e érezni és élni, majd pedig adni a lényegit a szerző egy 21. századi olvasónak.

– *Oláh Jánosnak ez sikerült?*

– Azt hiszem, hogy a legjobb esszéiben, verseiben és novelláiban mindenképpen sikerült. Ebben egészen bizonyos vagyok.

Lázár Balázs

Lázár Balázs
(1975, Szolnok) költő,
színművész, Budapesten él,
Bella István-díjas